

İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyleri

Özkan, Fatih. *İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyleri*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2019.

Abdulkerim Aydın

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yabancı uyruklu öğrenci sayısı ya da daha popüler bir ifadeyle uluslararası öğrenci sayısı her geçen yıl artmaktadır. Çünkü uluslararası öğrenciler kaynak ve hedef ülkeler için sosyal, kültürel, bilimsel ve ticari alanlarda önemli faydalar/getiriler sağlamaktadır. Yurtdışında öğrenim görme koşullarının kolaylaşmasıyla birlikte, bu stratejik yönü ve getirileri nedeniyle uluslararası öğrencileri çekmek için ülkeler ciddi yatırımlar yapmaktadırlar. Dolayısıyla uluslararasılaşma sadece Türkiye özelinde değil, tüm dünyada görülen genel bir eğilimdir.

Neo-liberalizmin önde gelen isimlerinden olan Prof. Joseph Nye'nin ortaya koyduğu *yumuşak güç* (Soft Power) kavramı¹, aslında Nye tarafından *çekim gücü* (power of attraction) olarak tanımlansa da, uluslararası öğrencileri kazanabilmek için de kullanılabilir. Yazarın da kısaca değindiği gibi uluslararası öğrencileri yumuşak güç kaynağı olarak gören bir ülke, uluslararası tanıtım faaliyetleri aracılığıyla yabancı öğrencilerin üniversite tercihlerini doğrudan etkileyebilmektedir.

Türkiye’de İlahiyat Fakültelerinde Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyleri isimli doktora tezinin basılmış hali olan ve kritiğini yaptığımız bu çalışma, Türkiye’ye ilahiyat öğrenimi görmeye gelen uluslararası öğrencilerin, ilahiyat fakültesindeki eğitim süreçleri hakkında görüş ve düşüncelerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında yazar tarafından geliştirilen ölçek, ön

¹ Nye’nin kendi tanımına göre, diğerlerinin sizin istediklerinizi istemesini sağlama becerisine, sizin istediğiniz sonuçları almasına -askeri güç, tehdit olmaksızın- yumuşak güç denir. Detaylı bilgi için bk. https://www.ted.com/talks/joseph_nye_global_power_shifts?language=tr#t-7902 (Erişim 15 Eylül 2023)

Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, İstanbul. kaydin22@marun.edu.tr
PhD student, Marmara University, Institute of Social Sciences, Philosophy and Religious Education Istanbul/Turkey

This article has been reviewed by at least one referee and scanned via a plagiarism software. Bu makale en az bir hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Aydın, Abdulkerim. “İlahiyat Fakültelerinde Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyleri”. *Mutalaa* 3/2 (Haziran 2024), 161-165.

ORC ID: orcid.org/0000-0003-2958-4794
ROR ID: ror.org/02kswqa67
DOI: doi.org/10.5281/zenodo.12668105

Geliş tarihi: 26.01.2024
Kabul tarihi: 05.05.2024

uygulanması Bursa Uludağ Üniversitesinde olmak üzere on farklı ilahiyat fakültesinin (Bursa Uludağ, Necmettin Erbakan, Erciyes, İstanbul, Marmara, İstanbul 29 Mayıs, Ankara, Ondokuz Mayıs, Süleyman Demirel ve Sakarya Üniversiteleri) son sınıfında öğrenim gören 467 yabancı uyruklu öğrenciye uygulanmış ve eksiksiz gelen veriler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Çalışma giriş bölümüne ek üç bölüm ile sonuç ve öneriler kısmından oluşmaktadır. Teorik çerçevenin çizildiği ilk bölümde (s.28-90) yazar, konunun daha iyi anlaşılabilmesi adına kilit role sahip kavramlardan olan; uluslararasılaşma, küreselleşme ve uluslararası öğrenci kavramlarını farklı boyutlarıyla birlikte benzer ve ayrışan noktalarını da dikkate alarak izah etmektedir. Çok yönlü olarak tanımlanabilen ve tanım birliğinin olmadığı bu kavramların ülkelere göre farklılık gösterdiği yazar tarafından da belirtilmektedir. (s.32) Birinci bölümde dikkat çeken ve yazarın genişçe yer ayırdığı bölüm, on madde halindeki göç teorileri kısmı olmuştur. Daha sonra “Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma çabaları” başlığına yer verilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’nin yurt dışına öğrenci gönderme politikasının köklerini Osmanlı Devleti’ne kadar götürmek mümkün olsa da; Türkiye Cumhuriyeti uluslararası öğrencilere üniversite kapılarını ilk kez 1931 ve 1944 yılları arasında yaklaşık 100 Gagavuz Türkü öğrenci ile açmıştır. Daha sonra 1960 ve 1970li yıllarda Suriye ve Irak’taki rejimlerden kaçan Arap öğrenciler Türkiye’de eğitim görmesi için kabul edilmiştir. 90’lı yıllarda ise SSCB’nin dağılmasını takip eden yıllarda yeni kurulan Türkî Cumhuriyetlerden öğrenci gelmeye başlamıştır. Son dönemlerde de özellikle Afrika ve Uzakdoğu ülkelerindeki ikili anlaşmalar ile yükseköğretime öğrenci gelmeye başlamıştır. (s.68)

Yazarın da vurguladığı gibi Türkiye uluslararası öğrenci hareketliliği konusunda son dönemde önemli atılımlar gerçekleştirse de gelişmiş ülkelere göre oldukça geride kalmıştır. Çalışmada verilen ülke ve öğrenim düzeyine göre Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısına baktığımızda ilk on sırada hiçbir Avrupa ülkesi yer almayıp ilk üç sırayı Suriye, Azerbaycan ve Türkmenistan gibi dini, coğrafi ve kültürel bağların olduğu ülkelerin oluşturduğunu görmekteyiz. Bu bölümde uluslararası öğrencilerin Türkiye’ye nasıl geldiğini daha iyi anlayabilmek adına uluslararası öğrenciler ile ilgili yasal düzenlemelerden de bahsedilmiştir. Zira 1983’te başlayan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) ile öğrenci alımı, 2010 yılında kaldırılmış böylece uluslararası öğrenci kabulüne ilişkin usul ve esasları belirleme insiyatifi üniversitelere bırakılmıştır. Bu kararla birlikte uluslararası öğrencilerin Türkiye’deki herhangi bir üniversiteye kabul edilmeleri kolaylaşmış ve 2011’den itibaren Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısı belirgin şekilde artmıştır. (s.77) Örneğin Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluklar Başkanlığı (YTB) Türkiye için 2023 yılında 200 bin uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapmayı hedeflemektedir.²

Çalışmanın ikinci bölümünde (s.92-105) araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, ölçeğin uygulanması, verilerin analizi ve analiz işlemlerinden bahsedilerek tablolar halinde ölçek ve güvenilirliği hakkında açıklamalar yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayıları ve açımlayıcı faktör analizi için Spss veri hazırlama ve inceleme programı kullanılmıştır.

² Yurtdışı Türk ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), “Uluslararası Öğrenci Hareketliliği” (Erişim 15 Eylül 2023).

Çalışmanın üçüncü bölümünde (s.108-145) ise yazar, uyguladığı ankete yönelik toplanan verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlarına yer vermektedir. Araştırma sonucu ortaya çıkan bulgulardan varılan sonuca göre, ilahiyat fakültesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%80) burslu olarak öğrenim gördüğü ve bu bursların yarısından fazlasının Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) tarafından karşılandığı dikkat çekmektedir. Ayrıca her ne kadar katılımcılar geliştirmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin vatandaşlarından oluşsa da katılımcılara göre *iyi bir eğitim alma* amacıyla gelinmesi ve Türkiye’de eğitim görmenin en önemli avantaj olarak görülmesi, Türkiye yükseköğretiminin kalitesi açısından dikkat çekicidir. Bu bölümde uluslararası öğrencilerin Türkiye’de öğrenim görmenin avantajları hakkındaki görüşleri ilk bölümde genişçe yer alan göç teorileri açısından da ele alınmış ve uluslararası öğrencilerin genelde Türkiye ile tarihi ve kültürel yakınlığı olan ülkelere geldiği ifade edilmiştir. (s.112)

Çalışmanın alan için önemli bir boyutu da yazarın uluslararası öğrenciler üzerine farklı fakülteler tarafından yapılan araştırmalardaki benzerliklere yer vermesi, kendi bulgularını bu sonuçlarla kıyaslayarak yorumlamalarda bulunmasıdır. (s.113-114) Bu bağlamda elde edilen bulguların alandaki araştırmalarla birlikte değerlendirilmesi çalışmayı zenginleştirmektedir. Sosyal bilimlerde veriye dayanan bu tarz çalışmaların daha fazla yapılması ve yapılan çalışmaların da belli aralıklarla güncellenmesi alan için oldukça önemli ve gereklidir. Yazarın bu çalışması da alan için bir veri oluşturacağından dikkate değerdir.

Çalışmanın birincil kaynaklar üzerine kurulu ve kaynakçasının hacimli olduğu söylenebilir. Ancak her çalışmada olabileceği gibi kitap editoryal bakımdan bazı hatalar/yazım yanlışları içermektedir. Bu nedenle kitabın sonraki muhtemel baskıları için faydalı olacak şu hususu belirtmek isteriz. Özellikle tablolar halinde verilen ölçekte yer alan alt boyut ve ifadelerin, basım sonrası pek çok tabloda eksik kalması dikkat çekmektedir. (Örneğin tablo 4, 10, 11, 12, 15, 17, 23) Her ne kadar yazar tarafından tablonun hemen altında bu tabloların yorumu ve analizi yapılsa da bu durum okuyucu için zorluk oluşturmaktadır. Bu durumun yazarın tezinin yayımlandığı Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) sayfasındaki orijinal halinde doğru verilmesine rağmen kitabın baskısında hatalı olduğunu da belirtmeliyiz.

Genel eğilime paralel olarak Türk yükseköğretiminin uluslararasılaşma çabasında olduğu çalışma sonucu ortaya çıksa da, Türkiye özelinde Asya ve Afrika kökenli öğrenci sayısının fazlalığı nedeniyle bunun uluslararasılaşma değil, *Asyalılaşma* veya *Afrikalılaşma* olabileceği yönünde eleştirilerde bulunanlar da bulunmaktadır.³ Fakat Çetinsaya, bu konuda yazarın da vurguladığı üzere Türkiye’de eğitim alan uluslararası öğrencilerin uyrukları incelendiğinde, tarihî ve kültürel bağlarımızın kuvvetli olduğu ülkelerin ilk sıralarda olduğuna vurgu yapmaktadır.⁴

İlahiyat fakültesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi gibi, fakültelerin ve akademisyenlerin uluslararası öğrencilerden ne kadar memnun olduğu ve düşüncelerine yönelik güncel bir

3 Kemal Gözler. “Üniversitelerde Yabancı Öğrenci Sayısı Sorunu: Akademik Değersizleşme Üzerine Makaleme İkinci Ek” (Erişim 15 Eylül 2023).

4 Gökhan Çetinsaya. Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası, (Yükseköğretim Kurulu Yayın No: 2014), 152.

çalışmanın yapılması da faydalı olabilir. Böylece öğreten ve öğrenen bakımından iki yönlü olarak memnuniyet düzeyleri ölçülmüş olacaktır. Sosyal bilimlerde veri akışı ve datanın önemini dikkate alırsak, özellikle din eğitimi alanında bu tarz alan araştırmalarının daha fazla teşvik edilerek yapılması yol gösterici olacaktır. Bu açıdan yazarın çalışması literatürde yapılan benzer ölçekte çalışmalar olmasına rağmen alandaki ilahiyat fakültesi örneği boşluğunu doldurmakta ve alana önemli bir katkı sağlamaktadır.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Yazar(lar) / Author(s): Abdulkerim Aydın

Finansman / Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça

İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerin Memnuniyet Düzeyleri

Gözler, Kemal. Üniversitelerde Yabancı Öğrenci Sayısı Sorunu: Akademinin Değersizleşmesi Üzerine Makaleme İkinci Ek, Erişim 15 Eylül 2023. www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm

Çetinsaya, Gökhan. Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası, Yükseköğretim Kurulu Yayın No: 2014/2.

Yurtdışı Türk ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, "Uluslararası Öğrenci Hareketliliği". Erişim 15 Eylül 2023. <https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliliği>